

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

- 1.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.3 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.4 กระบวนการสร้างหลักสูตรและขั้นตอนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.5 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.6 คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2. ความหมายของหลักสูตรแกนกลาง

2.1 การเปลี่ยนแปลงจากการใช้หลักสูตรศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 เป็นการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

2.2 เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบ

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

1. ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 หน้า 1) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อตกลงของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปี หรือแต่ละภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2545 หน้า 5) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาคือแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพที่สูงที่สุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในสถานศึกษาชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข

จากความหมายของหลักสูตรที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่า หลักสูตรมีความหมายได้หลายอย่าง ทุกอย่างล้วนเป็นความหมายที่ถูกต้องบางคนจึงนิยามให้หลักสูตรครอบคลุมความหมายทั้งหมดเหล่านั้น เช่น ศูนย์พัฒนาหลักสูตร แบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (กรมวิชาการ, 2523 หน้า 1)

1. หลักสูตรแม่บท คือข้อกำหนด แนวทางจุดหมายและโครงสร้างเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่กำหนดให้โรงเรียนต่างๆปฏิบัติตามผู้ที่กำหนดหลักสูตรส่วนนี้คือกระทรวงศึกษาธิการ
2. เอกสารประกอบหลักสูตรและวัสดุการเรียน สื่อการสอนต่างๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน ตำรา อุปกรณ์การสอน แบบฟอร์มต่างๆ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จัดทำโดยนักวิชาการหลายระดับ เช่น กรมวิชาการ เขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ และแม้แต่โรงเรียนและเอกชนก็ทำขึ้นได้ เพียงแต่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และมีความสะดวกเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประกอบการเรียน บางอย่างอาจเป็นของเก่าที่มีอยู่แล้ว และบางอย่างอาจต้องทำขึ้นใหม่
3. กิจกรรม ได้แก่ การปฏิบัติ เช่น การบริหารหลักสูตร การบริหารทางวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการสอบการวัดผล เป็นต้น

2. ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า1) หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลงประสพการณให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกันกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2 ประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ ให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระ

2. ร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

3. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมและโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิดเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความเป็นอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก ความเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผูบริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระเข้าใจในความรับผิดชอบ

3. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษาผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบ

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2545)

3.1. กำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัยในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์อันปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนมีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญที่ปรารถนาให้เป็นสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมายมาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผลตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน ครูผู้สอน ครูสนับสนุนได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วมกัน เวลาเรียน การมอบหมายงานโครงการ แฟ้มผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จากหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณาการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการจัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น หรือจัดเป็นโครงการได้

3.4. การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นั้นผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่างวิชา คณิตศาสตร์ ที่มีสาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ และมีมาตรฐาน ค 1 : 1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 กำหนดมาตรฐานช่วงชั้นไว้ว่ามีความคิดรวบยอดและความรู้ลึกซึ้งจำนวนเกี่ยวกับจำนวนนับและศูนย์ และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถนับ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น การออกแบบการเรียนรู้อาจต้องให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

3.5. การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การคิด การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่อง จากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาตามหลักความเหมาะสมของท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ทุกกลุ่มต่างๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนดเวลาเรียนสำหรับการเรียนรู้รายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละคาบเวลาไม่ควรให้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอนควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ไม่ลืมนำเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญหัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้าง

ความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่ไปกับการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้รู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงาน

3.6. แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุตามที่คาดหวังจึงกำหนดแนวทางดำเนินการดังนี้

1. การจัดทำสาระของหลักสูตร

1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคโดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้นการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้มข้น(Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชาที่จัด

1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

1.3 กำหนดเวลาและ จำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาคทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

1.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค รวมเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตาม ข้อ 1.1 1.2 และ 1.3 มาเขียนเป็นคำอธิบาย โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนด ดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดให้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

1.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคที่กำหนดไว้ไป บูรณาการการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และจำนวนสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียน สามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา ในการจัดทำหน่วย การเรียนรู้จากบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยพิจารณาจาก มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ใน แต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคและหน่วยการ เรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมตามวัย วุฒิภาวะและ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และตามความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

2.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและ สังคมส่วนรวม

2.5 ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบโดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินการ ผ่านช่วงชั้นที่เรียน

3. การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการ พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมสถานศึกษาจะ กำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ได้ประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วง สถานศึกษาจัดให้มีการวัดและการประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนปัญหาหรือพัฒนาการ ดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือการพัฒนา การรายงานผลการเรียนรู้และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรงโดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมจำเป็นต้องมีระบบการกำกับติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การวางแผน และการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ

และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่าย รวมทั้งประชาชนทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

กระบวนการสร้างหลักสูตรและขั้นตอนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา (รุจิร ภู่อาระ ,2545, หน้า 147 – 172) กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง ที่เรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทำให้ผู้บริหารและครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การสร้าง การใช้ และการปรับปรุงหลักสูตร ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในหน้าที่ปกติ ในการดำเนินการนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพการดำเนินการให้หลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพ ตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ใ้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงและพัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการใช้หลักสูตรที่ผ่านมาและเพื่อช่วยให้การจัดทำหลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยึดหลักการและแนวคิดสำคัญคือ มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา มีภารกิจและแนวดำเนินการ ดังนี้

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
- ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน
- ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจดังกล่าว เป็นส่วนที่สถานศึกษาทุกแห่งได้ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยมีภารกิจหลักดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร

ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 สำรวจความต้องการของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาควรจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงสิ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจากหลักสูตรเดิมมาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

1.3 ประชุมสร้างความเข้าใจ นอกจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่แล้ว สถานศึกษาควรจัดประชุมสร้างความเข้าใจแก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองนักเรียนด้วย

1.4 ศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ถ้ามีโอกาสอาจให้ครูหรือคณะกรรมการสถานศึกษา ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จหรือมีคุณภาพดี เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาในสถานศึกษาของตนเอง

2. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการทุกเล่ม

2.2 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของบุคลากร สถานศึกษาจะต้องมีศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน ที่ได้จากการสำรวจ เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำวิสัยทัศน์ ภารกิจหรือเป้าหมายของหลักสูตร สถานศึกษา

2.3 จัดประชุมสัมมนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเพิ่มเติม และฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สถานศึกษาควรจัดประชุมปฏิบัติการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม

2.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มขั้นการ สร้างเครือข่ายตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ภายในโรงเรียนหรือเครือข่ายกับโรงเรียนอื่นๆ

3. การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการคณะต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ ตาม ความต้องการจำเป็น มีแนวดำเนินการ ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดการแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือระดับสถานศึกษา ขึ้นไปหนึ่งระดับ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธาน รองผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรอง ประธาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหัวหน้าหมวด หัวหน้างานอื่น ๆ เป็นกรรมการ และรองผู้ บริหารงานวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ

3.2 แต่งตั้งคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น เช่น คณะกรรมการกลุ่มสาระการ เรียนรู้ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน เป็นต้น

4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับ ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอ ความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้องและจำเป็น โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้าย นิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งการออกเยี่ยม พบปะประชาชน เป็นต้น

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

เป็นกระบวนการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการจัดทำของแต่ละองค์ประกอบ ต่อไปนี้ ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจาก ส่วนที่ 2 เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีภารกิจหลักที่ดำเนินการ คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้
7. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
8. การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
10. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
11. กำหนดโครงการหรือกิจกรรมบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

เป็นการเตรียมการให้มีความพร้อมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตามภารกิจ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหา การเลือก การใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การแนะแนว การวิจัยเพื่อพัฒนา และการนิเทศ กำกับติดตาม ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ มีเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้วางแผนดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ฯลฯ

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรร่วมกันวางแผนให้ครูสามารถแนะแนวผู้เรียน ในด้านความสามารถทางการเรียน และการศึกษาต่อ และร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ จุดเน้น เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมสร้างนิสัย กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ โดยการกำหนดให้เป็น ชมรม ชุมนุม หรือกลุ่มสนใจ

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษาควรส่งเสริมและดำเนินการให้มีการระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่าต่อการศึกษานในทุกด้านจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษาหรือการจัดแหล่งเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดให้มีสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)

เป็นการดำเนินการตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ที่สถานศึกษากำหนดไว้โดยการจัดระบบการนิเทศ ติดตาม กำกับ ให้กระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิผลตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2551 ทั้งนี้จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และการประกันคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางการวัดและประเมินในกระบวนการวัดและประเมินของหลักสูตรสถานศึกษา การประเมินผลตามมาตรฐานและตัวชี้วัดต่าง ๆ ในการประเมินมาตรฐานในการประกันคุณภาพ สถานศึกษาต้องถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน การดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นลักษณะการบูรณาการ จะไม่แยกส่วนออกจากกัน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อได้ศึกษาปัญหา การร่วมกันแก้ไขและพัฒนาภารกิจในส่วนที่ต้องการให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงขึ้น ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา และควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการนิเทศ และมีบุคลากรหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน
2. ร่วมกันวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดแผนงานกิจกรรมการนิเทศ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน
3. ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศและแบบบันทึกการนิเทศที่เหมาะสม และเอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน
4. ร่วมกันดำเนินการนิเทศ ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน

ในการดำเนินการใช้หลักสูตร เมื่อสิ้นปีการศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำสรุปรายงานผลการใช้หลักสูตร โดยการดำเนินการประเมินและรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และสรุปผลจัดทำเป็นรายงานผลการใช้ เพื่อเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ หรือเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเมื่อใช้แล้วระยะหนึ่ง ก็ควรจะมีการประเมินและพัฒนาให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ สถานศึกษาให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการร่วมกันวางแผนการดำเนินการประเมินหลักสูตรฯ โดยการกำหนดเครื่องมือประเมินแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา 2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในภารกิจที่ 7 นี้ ให้ศึกษาเอกสารในส่วนที่ 3 และ 4 เพิ่มเติมด้วย จะเข้าใจมากยิ่งขึ้น

สารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายใน (มาตรา 47) และเตรียมความพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลตามภารกิจของสถานศึกษา และผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้อง การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอกอันได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาตามที่ยกมา และสอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพของการเรียนตามหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลและสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังตัวอย่างสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

1. สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติ ที่ตั้ง พื้นที่ ระดับที่เปิดสอน จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน เป็นต้น
- 1.2 ศักยภาพของสถานศึกษา เช่น จุดเด่น - จุดด้อย เกี่ยวกับทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา
- 1.3 ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน
- 1.4 แนวทางการจัดการศึกษาวิชา ตามหลักสูตรและการจัดการศึกษาอื่น ๆ
- 1.5 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น รายงานการประชุม รายชื่อคณะกรรมการ โครงสร้างการบริหาร เป็นต้น

2. สารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน

- 2.1 ความสามารถของผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านต่าง ๆ การผ่านในการประเมินด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน โดยเฉพาะความสามารถทางด้านลักษณะนิสัยหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การผ่านการประเมินเรื่องอื่น ๆ เป็นต้น
- 2.2 ผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน เช่น คุณภาพและปริมาณงาน กระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการของผู้เรียน

3. สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ

3.1 หลักสูตร เอกสารหลักสูตร การเรียนการสอน เช่น จำนวนครูที่จัดสภาพการจัด แผนการเรียนชั้นเรียน เทคนิคการสอนที่นำมาใช้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ฯลฯ

3.2 การวัดผลประเมินผลการเรียน เช่น ข้อมูลจำนวนครูหรือเอกสารที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน เกี่ยวกับ เอกสาร หลักฐานการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมิน การ นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3.3 การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น แผนการดำเนินกิจกรรม สภาพการบริการ แนะแนว การเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.1 สภาพการบริหารและการจัดการ เช่น ข้อความ เอกสาร รายงานเกี่ยวกับความ สอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการพัฒนา ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา กับหลักสูตรภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ และการจัดโครงสร้างองค์กร

4.2 สภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น การมาเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจของ ผู้ปกครอง การให้บริการของโรงเรียน สภาพการจัดแหล่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี

4.3 ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนของงบประมาณ การใช้งบประมาณ การบริหารงบประมาณ

4.4 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูการพัฒนา บุคลากรในรอบปี ผลงาน เกียรติบัตร รางวัลที่ครูและนักเรียนได้รับ ฯลฯ

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้ บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากหน่วยงาน อื่น การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียน

5. สารสนเทศเพื่อการรายงาน

5.1 คุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด แต่มีการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อ นำเสนอเป็นรายงาน และสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์ประกอบ และมาตรฐานด้าน ผู้เรียนด้วย

5.2 คุณภาพด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู วิเคราะห์ตามตัวชี้วัด และมาตรฐานด้านการสอน

5.3 คุณภาพด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ข้อมูลด้านการบริหารจัดการตามตัวชี้วัดและ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การให้ความร่วมมือ การเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นข้อกำหนดของผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการติดตาม กำกับและประเมินความสำเร็จของภารกิจและงานต่าง ๆ ของกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา ในการนำตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จไปใช้ในการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวดำเนินการ แล้วทำความเข้าใจกับตัวชี้วัดที่จะสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าว

2. ควรทำความเข้าใจในภาพรวมของดัชนีชี้วัด เพื่อให้สามารถเห็นภาพความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างชัดเจน และมองเห็นภาพที่สถานศึกษาจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของภารกิจ/งาน/โครงการได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จที่จัดทำขึ้นนี้ ครอบคลุมภารกิจ ในทุกขั้นตอนการดำเนินงานและง่ายต่อการนำไปใช้ จึงได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในแต่ละภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร

1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2 มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา

2.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความต้องการจำเป็น

3.1 มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการตามหลักสูตรของสถานศึกษา

3.2 มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ

4.1 มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้บุคลากรในสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชนทราบ

4.2 บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจำเป็นสำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

2. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

3. มีกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

4. มีโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน

5. มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

6. มีคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

7. มีแผนการจัดการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 มีเอกสารหลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน

- 1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวคิดของตนเอง
- 1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้
 - 1.5 มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีการที่หลากหลาย
2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
 - 2.2 มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สนับสนุน/ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักการของศาสนา
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 - 3.1 มีการจัดระดับมัธยมศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.2 มีสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ เพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน
 - 3.3 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 3.4 มีการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน
 - 3.5 มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตรสถานศึกษา)

1. มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้การประเมินภายนอกมีความสมบูรณ์ที่สุด
3. มีการรายงานผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
2. มีแผนงาน โครงการนิเทศติดตามกำกับในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและการรายงาน

1. มีการรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและชุมชนตามระยะเวลาที่กำหนด
2. มีการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 การประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีการนำข้อมูลและปัญหาไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. มีการจัดทำและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพตามหลักสูตรควบคู่กับแผนพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาของสถานศึกษา

ตัวชี้วัดความสำเร็จที่กล่าวมา เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น สถานศึกษาอาจมีตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการประเมินตนเอง เพื่อการประกันคุณภาพภายนอก หรือการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกี่ยวกับการจัดระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาด้านอื่น ๆ อีกรักก็ได้ตามความเหมาะสม แต่มีข้อควรคำนึงว่าเมื่อกำหนดตัวชี้วัดใด ๆ แล้ว ก็จะต้องมีร่องรอยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนตัวชี้วัดนั้น ๆ ด้วย

การพัฒนาหลักสูตร

เมื่อได้ทราบถึงรูปแบบหรือประเภทของหลักสูตรรวมทั้งทฤษฎีหลักสูตรต่างๆแล้วจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจหลักการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการจัดหลักสูตรทุกประเภท ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะมีส่วนร่วมสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดทำหลักสูตร และกระบวนการสร้างหลักสูตรควบคู่กันไป หลักสูตรทุกรูปแบบทุกประเภทจะต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆของประเทศรวมทั้งระบบการศึกษาของประเทศด้วย หลักสูตรทุกชนิดจะหยุดอยู่กับที่ไม่ได้จะต้องมีการพัฒนาให้ทันเหตุการณ์ต่างๆอย่างต่อเนื่อง

หลักการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจะเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆที่สำคัญ ดังนี้

1. เมื่อวิทยาการต่าง ๆ ของสังคมและของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป
2. เมื่อนโยบาย ปรัชญา และแนวทางการพัฒนาการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป
3. เมื่อผู้ใช้หลักสูตรอันได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง เรียกร้อง

4. เมื่อข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนเปลี่ยนแปลง

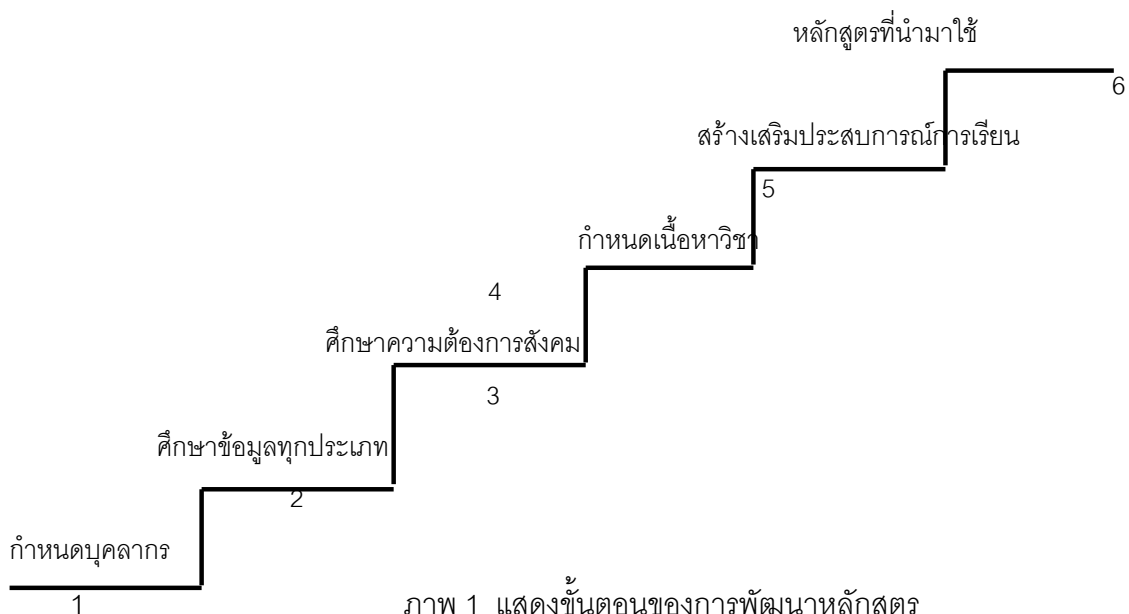
การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่นักการศึกษา ครูอาจารย์จะต้องดำเนินการอยู่เสมอจนเป็นกิจนิสัย จะกระทำทุกครั้งเมื่อสังคมมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ขึ้นมาใหม่ และพร้อมที่จะนำประสบการณ์และความรู้ที่เกิดขึ้นมานั้น ไปพัฒนาตนและสังคมให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2544, หน้า 89)

ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรถือว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่ผู้พัฒนาหลักสูตรทั้งหลายไม่ได้ให้ความสนใจใส่ใจในเรื่องนี้มากนัก ผลที่ปรากฏก็คือความยุ่งยากในการพัฒนาหลักสูตรให้สมบูรณ์ และความยุ่งยากนี้ก็ต่อเมื่อมาถึงการใช้หลักสูตรในภายหลังด้วย ลำดับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่มีความจำเป็นอันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงหลักสูตร
- ขั้นที่ 3 สำรวจความต้องการและความจำเป็นของสังคม ชุมชน และผู้เรียน
- ขั้นที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม
- ขั้นที่ 5 เลือกเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาที่ตรงกับวัตถุประสงค์
- ขั้นที่ 6 เลือกบุคลากรที่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชานั้น ๆ มาร่วมจัดทำหลักสูตร
- ขั้นที่ 7 จัดเรียงลำดับเนื้อหาความรู้ที่ได้มาจากขั้นที่ 6
- ขั้นที่ 8 สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาวิชาเพื่อการจัดการเรียนการสอน
- ขั้นที่ 9 กำหนดการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ภาพ 1 แสดงขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา <http://gotoknow.org/file/classroom>

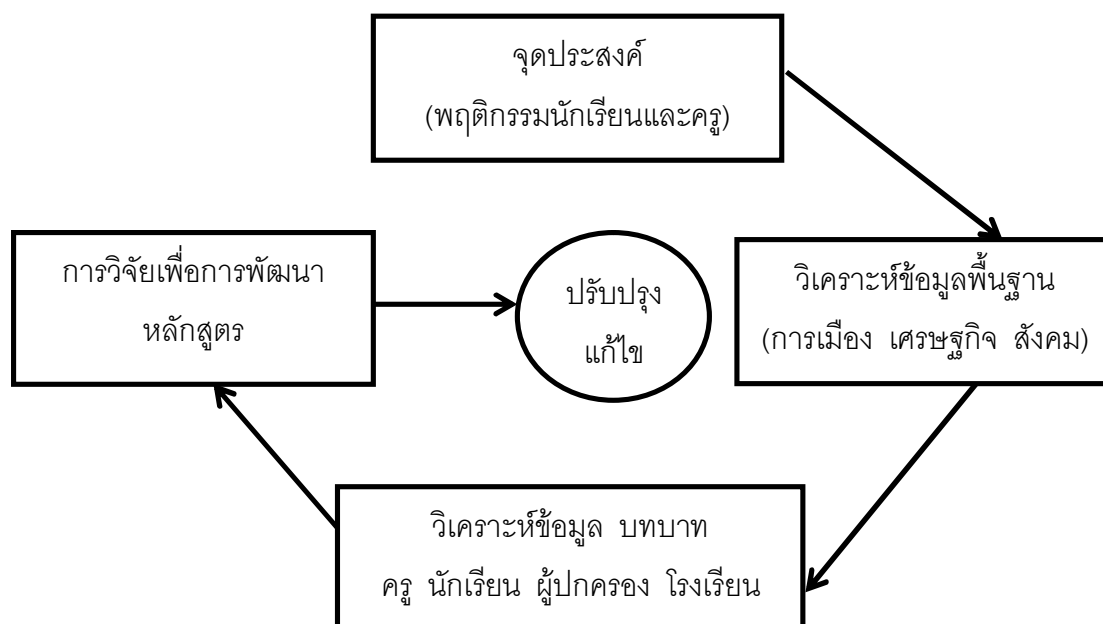
รูปแบบขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปแล้ว จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตรเดิมที่ใช้กันอยู่ก่อนแล้วว่ามีผลต่อการใช้ปัจจุบันอย่างไร หากหลักสูตรเดิมไม่สนองกับความต้องการของสังคม และผู้เรียนในปัจจุบันอันจะส่งผลไปสู่อนาคต เพื่อการผลิตคนสู่อนาคตแล้วก็ให้นำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการสร้างหลักสูตรใหม่

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรก็คือการพัฒนาแผนการเรียน เพื่อการจัดกระบวนการการศึกษา และรวมถึงการประเมินผล การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การชี้ให้เห็นจุดประสงค์ของการศึกษาเล่าเรียน และอื่น ๆ อีกหลายประการอันเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างความสำเร็จองงามในทุกด้านให้กับผู้เรียน หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าผลิตผลโดยตรงของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีกระบวนการดังภาพ

ภาพ 2 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ที่มา <http://gotoknow.org/file/classroom>

การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร

หลักการในการพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นต้องนำมาใช้ คือ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรที่จะทำให้หลักสูตรเกิดความสมบูรณ์ ดังนั้นก่อนที่จะพัฒนาหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งรวมถึงนักการศึกษาที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตรจะต้องกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการยึดถือแนวทางในการวางแผน ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาหรือการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรเดิม
2. การกำหนดข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ข้อมูลที่กำหนดจะต้องเป็นข้อมูลที่สนองตอบปัญหาที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา
3. การกำหนดสมมติฐาน ว่าหลักสูตรที่จะต้องได้รับการพัฒนานั้นจะบังเกิดผลอย่างไรต่อผู้เรียน
4. กำหนดแนวทางในการดำเนินงานขั้นตอนในการดำเนินงานจะต้องกำหนดเวลา

ลงไปอย่างแน่นอน เพื่อจะได้เห็นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วง

5. การเลือกบุคลากรมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะการพัฒนาหลักสูตรจะสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในการทำงาน บุคลากรที่ควรกำหนดในแผนได้แก่ นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการได้เสมอทุกระยะเวลา การพัฒนาหลักสูตรที่ดีควรจะได้เริ่มต้นเมื่อหลักสูตรนั้นได้ใช้ไปแล้วไม่ควรเกิน 1 ปี เพราะหลักสูตรที่ดีจะเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระและกระบวนการที่มองไปข้างหน้าอย่างน้อย 5 ปี และไม่ควรเกิน 10 ปีเป็นอันขาด ดังนั้นเมื่อใช้หลักสูตรเป็นเวลา 1 ปีแล้ว ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มการประเมินผลหลักสูตรการใช้หลักสูตรทันที และจะต้องเริ่มรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะต้องนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตรต่อไป การเริ่มพัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มตั้งแต่ปีที่ 3 ของการนำหลักสูตรนั้นมาใช้ และควรที่จะพัฒนาแล้วเสร็จภายในปีที่ 5 ซึ่งนั่นก็หมายความว่า เป็นปีที่ได้กำหนดเป้าหมายอายุของหลักสูตรที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนแล้ว (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2544, หน้า 99-100)

คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

กรรมการปกครอง (2545, หน้า 15)

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย คณะบุคคล 7-15 คน
 - 1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง
 - 1.2 ผู้แทนครู
 - 1.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน
 - 1.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.5 ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา
 - 1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 1.7 ผู้บริหารสถานศึกษา

หน้าที่ กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

2. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	ประธาน
2.2 รองผู้อำนวยการฝ่าย	รองประธาน
2.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	กรรมการ

3. คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา

3.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ	ประธาน
3.2 ครู อาจารย์ในกลุ่มสาระ	กรรมการ
3.3 รองหัวหน้ากลุ่มสาระ	กรรมการ

หน้าที่คณะอนุกรรมการ

- กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และพัฒนารายวิชา และพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้แกนร่วม แกนเลือก และเลือกเสรีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการ
- พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน
- พัฒนาแผนการสอนรายวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับใช้ตามความเหมาะสมและให้การสอนไปสู่การเรียนรู้ที่มากที่สุด
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
- กำหนดแนวทางการพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด
- วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
- ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล
- นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาในภาคเรียนที่ผ่านมาและวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป
- รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชาโดยเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ความหมายของหลักสูตรแกนกลาง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล เพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ หลักสูตรแกนกลาง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น และส่วนที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

หลักสูตรแกนกลาง เป็นหลักสูตรในส่วนที่กำหนดโดยหน่วยงานส่วนกลาง (สพฐ.) เพื่อให้ทุกโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคน หลักสูตรแกนกลางระบุสิ่งที่จำเป็นสำหรับพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญทางวิทยาการในโลกยุคปัจจุบัน องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรแกนกลางได้แก่ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเกณฑ์การวัดประเมินผล

1. การเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่ายังคงยึดมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักการเดิมแต่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติในประเด็นสำคัญได้แก่

1. กำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตร : หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำวิสัยทัศน์ของหลักสูตรในระดับสถานศึกษา แต่ขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ในระดับชาติ ทำให้เป้าหมายทิศทางของการจัดการศึกษาขาดความเป็นเอกภาพ ในการปรับปรุงหลักสูตรในครั้งนี้จึงมีการกำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตรในระดับชาติขึ้นเพื่อให้เป็นเป้าหมายที่ชัดเจนตรงกันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ

2. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน: มีการกำหนดสมรรถนะสำคัญเพื่อเป็นจุดเน้นในพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะเหล่านี้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. จัดทำตัวชี้วัดชั้นปี : ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากเดิมที่มีการกำหนดมาตรฐานช่วงชั้นกว้าง ๆ แล้วให้โรงเรียนกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแต่ละปีเอง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและมีความแตกต่างระหว่างหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละแห่งมาก การกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีจะช่วยให้เกิดความเป็นเอกภาพ และมีความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลในแต่ละระดับชั้น รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดที่กำหนดนี้เป็นเพียง minimum requirement ที่ผู้เรียนแต่ละระดับชั้นควรพัฒนาให้ถึงคุณภาพดังกล่าว โรงเรียนสามารถเพิ่มเติมได้ตามศักยภาพความพร้อม

4. กำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลาง : แต่เดิมส่วนกลางกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระไว้ในลักษณะของผังมโนทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษานำไปพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลายกลุ่มสาระให้ตัวอย่างเนื้อหาแน่นมาก และมีความซ้ำซ้อนกันในระดับชั้น ก่อให้เกิดปัญหาเมื่อสถานศึกษานำไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ได้กำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางซึ่งเป็นจุดร่วมที่ผู้เรียนในทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเรียนรู้ ช่วยให้เกิดความเป็นเอกภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนในชาติมากขึ้น

5. ปรับโครงสร้างเวลาเรียน : ในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ ส่วนกลางกำหนดเวลาเรียนขั้นต่ำในแต่ละปีไว้โดยเปิดช่องให้สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ การจัดหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ และในกลุ่มสาระต่าง ๆ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียนมากขึ้น

6. ปรับเกณฑ์การวัดประเมินผล : มีการปรับปรุงเกี่ยวกับการวัดประเมินผลในประเด็นสำคัญคือ จากเดิมนั้นกำหนดให้ ระดับชั้น ป.1 – ม. 3 ตัดสินผลการเรียนเป็นรายปี และมัธยมศึกษาตอนปลายตัดสินผลเป็นรายภาค ในการปรับปรุงครั้งนี้ระดับประถมศึกษา (ป.1 – ป.6) ยังคงตัดสินผลการเรียนเป็นรายปีเช่นเดิม แต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้เปลี่ยนเป็นการตัดสินผลการเรียนเป็นรายภาคให้สอดคล้องกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อรองรับระบบหน่วยกิต กำหนดให้การบริการสังคม (Community service) เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และต้องได้รับการประเมินผลอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้ใช้ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อม ในปีการศึกษา 2552 เป็นต้นไปนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีการวางแผนงานดำเนินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยในปีการศึกษา 2552 กำหนดให้มีการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่จะเป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านการใช้หลักสูตรในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดเกณฑ์เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ที่มี สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถพิจารณาใช้เกณฑ์นี้ในการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อ เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ทั้งนี้ จำนวนของโรงเรียนและแนวทางในการพัฒนานั้นให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหน่วยงานต้นสังกัดนั้น

โรงเรียนที่เริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปี การศึกษา 2552 ประกอบด้วย โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร และโรงเรียนที่มีความพร้อมใน การใช้หลักสูตร

เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนทั้งสองประเภท มีดังนี้

1. เป็นโรงเรียนชั้นนำหรือเป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านต่าง ๆ มีผลงานเป็นที่ปรากฏ เช่น โรงเรียนรางวัลพระราชทาน โรงเรียนที่เป็นแหล่งศึกษาดูงานในด้านต่าง ๆ โรงเรียนในโครงการหนึ่ง อำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โรงเรียนในโครงการนำร่องหรือโครงการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ
2. มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา
3. มีคณะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
4. มีคณะครูผู้สอนแกนนำที่มีคุณภาพ และคณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้มแข็ง
5. เขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพที่จะเข้าไปร่วมสนับสนุนทางวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง
6. สามารถพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ และเป็นเครือข่าย การเรียนรู้ในด้านการใช้หลักสูตรที่เป็นรูปธรรมโรงเรียนในโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร เขตพื้นที่การศึกษาระยะ 3 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ได้รับการดูแลและสนับสนุนการดำเนินการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งปฏิบัติงานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาตามโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรของแต่ละเขตพื้นที่ประกอบด้วย

โรงเรียนประถมศึกษา (อนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)	จำนวน 1 โรงเรียน
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (อนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)	จำนวน 1 โรงเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6)	จำนวน 1 โรงเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ
2. เป็นหลักสูตรเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกด้านเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะและมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการ เรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. ความสามารถในการสื่อสาร

เป็นความสามารถในการรับและส่งข่าวสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและระ สบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความ ถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเอง และสังคม

2. ความสามารถในการคิด

เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา

เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องและเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย

4. ใฝ่การเรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบเพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมทั้งการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา การทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

การวัดผลประเมินผล

1. ระดับชั้นเรียน
2. ระดับสถานศึกษา
3. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
4. ระดับชาติ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมและแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพ 3 แสดงคุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กรมวิชาการ,หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน,2551 หน้า 7

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6)

การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)

เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ ถอดคิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือ การศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)

การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้ วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนเองและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับ กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตาม ความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของ ผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมี เวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต

การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติม

สถานศึกษาสามารถดำเนินการดังนี้

ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตรสำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนวกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1--) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม กับสภาพและบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัยกระบวนการเหล่านี้เป็น

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจใน กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการ เรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องทำให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับ ธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้ง ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนาระบบการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษา ควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับ หลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัยไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษา ที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการ ประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็น เป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับ สถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็น กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดง พัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการ เรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมิน อย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การ ประเมินชิ้นงาน ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่าน ตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และ มากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็น ข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทัน่วงที เป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียนสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
 2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
 3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
 4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษา สามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบ ตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐานการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและ ผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับ ผลการเรียนเป็น 8 ระดับการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอัน พึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าใน การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งการรายงานผลการเรียนสามารถ รายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษา เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

2.1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้างเวลา เรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2.1.2. ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ สถานศึกษากำหนด

2.1.3. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.1. ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.2. ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

2.2.3. ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2.5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต รายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

2.3.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนดสำหรับการจบการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัยให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา

และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1 **ระเบียบแสดงผลการเรียน** เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษานำข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกกรณี

1.2 **ประกาศนียบัตร** เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ และผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 **แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา** เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตรโดยบันทึกรายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน และ เอกสารอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาคือ การศึกษาต่อจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบัน

ศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวการเทียบโอนผลการเรียนควร ดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก หรือต้นภาคเรียนแรกที่สถานศึกษาของผู้ขอเทียบโอน เป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับ เทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจากการเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสมการพิจารณาการเทียบโอน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน
2. พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียนโดยการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งภาค ความรู้และภาคปฏิบัติ
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง การเทียบโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตาม ประกาศ หรือ แนวปฏิบัติ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การบริหารจัดการหลักสูตร

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการ พัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละระดับ อาทิ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และ ระดับสถานศึกษา จะมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้ และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลผลิตของการบริหารจัดการหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มี บทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับ สถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จของหลักสูตร โดยมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน
 2. จัดสรรการเรียนรู้ท้องถิ่น
 3. กำหนดระบบการวัดและประเมินผล
 4. เพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา
 5. สนับสนุน ส่งเสริม นิเทศติดตาม ประเมินผล วิเคราะห์รายงานผลการใช้หลักสูตร
- สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีองค์คณะบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการ โดยมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

- 5.1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 5.2 วางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร
- 5.3 เพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา
- 5.4 ประเมินการใช้หลักสูตร
- 5.5 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสาร เมืองเหลือ และคณะ(2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมในการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า

1. ความพร้อมการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และ ด้านปฏิบัติการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
2. การเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายชั้นตอนปรากฏว่าขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และ ด้านปฏิบัติการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการบริหารหลักสูตรมีความพร้อมไม่แตกต่างกัน
3. การเปรียบเทียบ ความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์พบว่า มีความพร้อมและปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่าผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน 'ไม่มีความรู้เรื่องนโยบายการศึกษาใหม่ จึงเสนอแนะให้มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและให้ชุมชนเลือกคณะกรรมการการศึกษาเอง

กฤติยา ขวัญคง และคณะ(2546) ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดทำหลักสูตรบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอน ในสถานศึกษานำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่าลักษณะการบูรณาการที่ดำเนินการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ส่วนใหญ่มีการสอนแบบผู้สอนคนเดียว สภาพการจัดทำหลักสูตรบูรณาการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทั้ง 2 ด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดทำหลักสูตรบูรณาการของครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 2 ด้านมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

จันทพิมพ์ ทองเสริม และคณะ(2546) ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบสภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครูอาจารย์ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การสอนต่างกัน มีสภาพมีสภาพการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ปราณี ทองนพคุณ และคณะ (2546) ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัญหาในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษาการสร้างคามตระหนักให้แก่บุคลากรและการแต่งตั้งอำนวยการสถานศึกษาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด คือ การมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และที่มีปัญหาต่ำสุดได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย

คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด คือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้มีการบูรณาการภายในกลุ่ม รองลงมาคือการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และมีปัญหาต่ำสุดคือการกำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

วิเชียร ทองหล้า และคณะ (2547) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก พบว่าสถานศึกษามีสภาพการดำเนินงานบริหารหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอนแตกต่างกันโดยสถานศึกษาร้อยละ 65 มีการดำเนินงานแล้วในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาร้อยละ 50 อยู่ระหว่างดำเนินการในด้านการปฏิบัติการหลักสูตรร้อยละ 50 อยู่ระหว่างการประเมินผลการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาส่วนใหญ่พบปัญหาระดับปานกลางในการบริหารหลักสูตรในภาพรวมโดยขั้นตอนการประเมินผลการใช้หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงกว่าขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

สังกัดของสถานศึกษาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการบริหารหลักสูตร
สถานศึกษาที่มีสังกัดต่างกันจะมีปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่ต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดกรอบการศึกษา
ค้นคว้าปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงกรอบการศึกษาค้นคว้า ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ประเด็นการศึกษา ค้นคว้า	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	เกณฑ์การศึกษา ค้นคว้า
1. เพื่อศึกษาระดับปัญหา ในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาของข้าราชการ ครูโรงเรียนต้นแบบการใช้ หลักสูตร แกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 3	ภารกิจที่ 1 การเตรียมความ พร้อมของสถานศึกษา ด้าน การสร้างความตระหนัก ให้แก่บุคลากร ด้าน การพัฒนาบุคลากร ด้าน การแต่งตั้ง คณะกรรมการ และ คณะกรรมการของ สถานศึกษาว่าด้วยคณะ กรรมการบริหารหลักสูตรและ งานวิชาการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน	1. -ข้าราชการครู - โรงเรียนนครไทย - โรงเรียนบ้านป่าสัก - โรงเรียนบ้าน ป่าแดง 2. เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แบบสอบถาม ปัญหาการจัดทำ หลักสูตร สถานศึกษาของ โรงเรียนต้นแบบ การใช้หลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้น พื้นฐาน 2551	ใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์คำนวณ ค่าสถิติ ได้แก่ 1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D	1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา ค้นคว้า	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	เกณฑ์การศึกษา ค้นคว้า
ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา	ข้าราชการครู	ข้าราชการครู - โรงเรียนนครไทย	แบบสอบถาม ปัญหาการจัดทำ หลักสูตร	ใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์คำนวณ ค่าสถิติ ได้แก่	1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ภารกิจที่ 3 การวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร สถานศึกษา	- โรงเรียนบ้านป่าสัก - โรงเรียนบ้านป่าแดง	สถานศึกษาของ โรงเรียนต้นแบบ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การใช้หลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้น พื้นฐาน 2551	1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D	

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา ค้นคว้า	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	เกณฑ์การศึกษา ค้นคว้า
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับ ปัญหาในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาของ ข้าราชการครูโรงเรียน ต้นแบบการใช้หลักสูตร แกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามประเภทการจัด การศึกษา	ความคิดเห็นของข้าราชการครู ต่อปัญหาการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียน ต้นแบบการใช้หลักสูตรตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 3	ข้าราชการครู - โรงเรียนนครไทย - โรงเรียนบ้านป่าสัก - โรงเรียนบ้านป่าแดง 2. เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แบบสอบถาม ปัญหาการจัดทำ หลักสูตร สถานศึกษาของ โรงเรียนต้นแบบ การใช้หลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ.2551	ใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์คำนวณ ค่าสถิติ ได้แก่ 1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D 3. ค่า F - test	1. ค่าเฉลี่ย \bar{X} 2. ค่าความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05